

**At være
lærer på de
gymnasiale
uddannelser**

At være lærer på de gymnasiale uddannelser

LPG, januar 2024

Forberedelse til modulet

1. Til dag 1: Den fjerde fagdidaktiske dag – følg de anvisninger, din FD-underviser giver i fagteamet i Teams. Vær opmærksom på, at nogle fag vil bede om, at du afleverer noget forud for modulet.
2. Til dag 2 og 3: Læs pensum. I løbet af de to dage skal du arbejde med at omsætte det læste materiale til undervisning. Derfor vil du ikke blive undervist direkte i det læste, men du vil naturligvis kunne spørge ind til forståelse og anvendelse af det læste.
3. Orienter dig i læreplanerne for de formaliserede samspil i din skoleform (fx KS og NF på HF, SO på HHX og HTX samt studieretningsforløb og andre samspilsforløb på STX). Du kan også vælge at se fagkonsulenternes præsentationer af samspilsforløbene på de forskellige uddannelser. Du finder disse præsentationer i Teamet TP 2023/2024 > kanalen 'generel' > fanen 'Film'. Fagligt samspil alle uddannelserne: kortlink.dk/sharepoint/2nh7a
4. Skim din portfolio igennem og lav et lille refleksionsskriv, hvor du gør status over, a) hvordan du har udviklet dig som gymnasie-lærer det halve sidste år, og b) hvordan portfolioen hjælper dig i din udvikling.
5. Tag fire billeder fra din skole, som viser noget om klasserum og omgivelser og om, hvordan lokationerne på skolen åbner eller lukker for en antropocæn-pædagogik.

Pensumliste

Baggrundslæsning – vær opmærksom på, at dette er kendt stof fra LÆR

- Steen Beck (2019): *Didaktisk tænkning på arbejde – en brugsbog til almenlærer på det gymnasiale pædagogikum*. Forlaget Frydenlund.
 - › Kap. 2: De gymnasiale uddannelsers formål i et undervisningsperspektiv, siderne 59-78 og siderne 86-96

Uddybende tematisk læsning

- Køb bogen Mads Strarup (red.) (2023): *Fodspor i evigheden. Bæredygtighed, pædagogik og dannelse*. Systime. Er også tilgængelig som iBog for skoler med Systime-aftale: <https://fodsporievigheden.systime.dk>. Vælg selv to kapitler, du vil læse.
- Andreas Vappula Nilsson (2018): 'Har lærerne ikke styr på begreberne, vaccineres eleverne mod fagligt samspil' i *Gymnasieforskning nr. 15*. Siderne 14-17.
- Wolfgang Klafki (2002): 'Grundbestemmelser for et nyt almindelseskoncept' i *Dannelsesteori og didaktik – nye studier*. Forlaget Klim. Siderne 65-87.
- Michael Paulsen (2021): Antropocæn dannelse og bæredygtighed i gymnasiet, på Emu.dk. <https://emu.dk/stx/paedagogik-og-didaktik/dannelse/antropocæn-dannelse-og-baeredygtighed-i-gymnasiet?b=t6-t385-t3029>
- Jeppe Læssøe (2020): 'Dynamisk samspil-tænkning' i Lysgaard & Jørgensen (red.): *Bæredygtighedens pædagogik – forskningsperspektiver og eksempler fra praksis*, Frydenlund Academic. Siderne 107-121.

- Eva Frydensberg Holm (2019): 'Videnskabsteori er en måde at tænke på' i *Gymnasieforskning nr. 17*. Siderne 16-18.
- Signe Tonsberg (2019): 'Den røde tråd forsvinder mellem de store skriftlige opgaver', i *Gymnasieforskning nr. 17*. Siderne 10-15.
- Dahl, Dich, Hansen og Olsen (2023): *Styrk projektarbejdet. En redskabsbog til problemorienteret projektarbejde*. Forlaget Biofolia. Siderne 11-13 og 19-45.
- Micki Sonne Kaa Sunesen (2023): 'Potentialer og bekymringer i arbejdet med projektbaseret undervisning' i *Kognition & Pædagogik* 33. årgang nr. 129. Siderne 44-54
- Lars Ulriksen og Henriette Holmegaard (2008): 'Erfaringer og udfordringer i projektvejledningen', i Ulriksen, L., & Holmegaard, H. T.: *Læringsmiljø og naturvidenskab på htx. - Resultater fra et forskningsprojekt om det tekniske gymnasium*. Erhvervsskolernes Forlag. Siderne 117-128
- Anne Birgitte Klange (2020): 'Team som element i skoleudvikling' i Dolin, Ingerslev & Jørgensen (red.) (2020): *Gymnasiepædagogik. En grundbog*, 4. udgave. Hans Reitzels Forlag. København. Siderne 746-764.

PRAKTISKE INFORMATIONER:

At være lærer på de gymnasiale uddannelser (LPG) strækker sig over tre dage:

- A) Fjerde fagdidaktiske dag, der afholdes som online-undervisning fredag 26. januar 2024 og
- B+C) Lærer og samarbejde med andre fag i en organisation, som afholdes som et todages-internat den 29. - 30. januar 2024 på Odeon, Odeons Kvarter 1, 5000 Odense C. Mødetid den 29. januar er kl. 10.30. Vær opmærksom på at dele af undervisningen kommer til at foregå udenfor. Medbring derfor varmt tøj og sko, der er tilpasset vejret i januar. Modulet slutter den 30. januar kl. 15.

Du vil i begyndelsen af januar modtage et spørgeskema pr. mail, hvor du bedes oplyse, om du ønsker overnatning mv.

Programmer for de tre dage uploades senest 14 dage før modulet i A) fagteams og B) holdteams

Modulets tematiske indhold

Dag 1, som også bliver kaldt 'den fjerde fagdidaktiske dag':

- Fagdidaktik og det fagdidaktiske projekt.
- Læringsteori koblet til fag.

Dag 2 og dag 3: Lærer og fag i samarbejde med andre fag i en organisation

- Fag og faglige samspil set i relation til elevernes almindelse og studiekompetence ind for de enkelte skoleformer.
- Problembaseret og projektorienteret undervisning.
- Lærerjobbet mellem rolle, person og organisation
- Kollegialitet og teamsamarbejde
- Udviklingsmuligheder for såvel novicen og som den professionelle, herunder workshop med et selvvalgt emne

Litteraturpræsentation

At være lærer på de gymnasiale uddannelser

Teoretisk pædagogikum har indtil dette modul fokuseret på undervisning i de enkelte fag. Det sker stadig på modulets første dag, hvor der arbejdes med temaet 'At være lærer i et fag'.

På modulets anden og tredje dag skifter fokus til de faglige samspil og problemorienteret projektdidaktik, som blandt andet kan anvendes til at arbejde med virkelighedsnære problemstillinger, og hvor elevernes undersøgelser kan ligge mellem flere fags vidensområder. Der er i dette arbejde gerne fokus på 'sag' fremfor 'fag', og sagen vi skal arbejde med på LPG er 'klima', jf. Bekendtgørelse af lov om de gymnasiale uddannelser §1 stk. 3. Dette arbejde er ofte komplekst og kræver lærersamarbejde på tværs af fag og gennem andre arbejdsformer end dem, der typisk anvendes i den faglige undervisning. Derfor er området også almindidaktisk og en organisatorisk opgave, som altså ikke berører fagene alene.

Dette moduls mål har vi oversat til to tematikker:

- At være (fag)lærer i samarbejde med andre fag
- At være lærer i en organisation

Når du forbereder dig til undervisningen, kan du fokusere på, hvad materialet siger om

- Hvorfor faglige samspil bør prioriteres i de gymnasiale uddannelser, og hvorfor 'klima' som tema både er en opgave for fag og for tværfagligt samarbejde,
- hvordan der kan arbejdes med faglige samspil og tværfaglig projektdidaktik, og
- hvilken betydning kollegialt samarbejde kan have for lærerjobbet og dets udvikling både fagligt og socialt set fra såvel elevernes som lærernes perspektiv.

Som intro til tematikken skal du genlæse Steen Becks introduktion til gymnasiets formål, og ellers åbnes tematikkerne gennem følgende tekster:

1. Tekster om faglige samspil med fokus på blandt andet dannelse og studiekompetence

Teksten 'Har lærerne ikke styr på begreberne, vaccineres eleverne mod fagligt samspil' er et interview med filosofen Søren Harnow Klausen.

Harnow Klausen peger på, at der ligger et stort erkendelses-, dannelses- og samfundsmæssigt

samt innovativt potentiale i at arbejde med faglige samspil, men hvis lærerne ikke får skabt et meningsfuldt forløb for eleverne, og dermed tydeligt besvarer 'hvorfor' faglige samspil, mister eleverne interessen for at arbejde med fagligt samspil. Harnow Klausen har derfor udviklet en taksonomi med forskellige typer af samspil, som kan hjælpe lærerne med at planlægge samspilsforløb samtidig med, at modellen kan anvendes ved vurdering af fællesfaglige forløb og produkter. Afslutningsvist peger Harnow Klausen på det tidsmæssige aspekt ved planlægning af samspil samtidig med, at han udpeger, hvordan nye fag opstår som resultat af fagoverskridende samspil.

Wolfgang Klafki skriver ikke specifikt om faglige samspil, men om dannelse og de tidstypiske (epokale) nøgleproblemer som kan og bør gøres til genstand for undervisningen. Via inddragelse af epokale nøgleproblemer i skolesammenhænge opnås mulighed for kategorial dannelse, hvor elevernes viden og evne smelter sammen.

Karakteristisk for epokale nøgleproblemer er, at de ikke er fagspecifikke eller kun kan løses af ét fag, og derfor kan fagligt samspil og lærersamarbejde forklares ud fra de interdisciplinære spørgsmål, som verden rejser på bestemte tidspunkter. Et aktuelt eksempel kan fx være 'klimakrisen' og spørgsmålet om, hvorvidt tiden fx er inde til at udvikle en bæredygtig pædagogik. Tanken om de epokale nøgleproblemer er med 2017-reformen særlig tydelig i SO-forløbet for htx og hhx, men Klafkis tanker har i høj grad været med til at præge den måde, der tales om dannelse i gymnasierne, og gennem disse sider finder I en række langtidsholdbare trædesten, der kan arbejdes med i såvel den faglige som tværfaglige undervisning. Tekstens pointer peger desuden frem mod arbejdet på uddannelsens afsluttende modul 'At være lærer i samfundet' (LIS).

Teksten af Michael Paulsen et eksempel på, hvordan man i dag kan bruge Klafki på forskellig vis alt efter, hvordan vi som skole og fag vælger at lave uddannelse i bevægelsen fra det, som Paulsen kalder bæredygtighedspædagogik til antropocæn pædagogik. I hans optik kan man enten vælge fortsat at tematisere de epokale nøgleproblemer på traditionel vis i undervisningen, eller man kan gå langt mere radikalt til værks ved at forstå alle epokale nøgleproblemer i forhold til det, han kalder den 'livskritiske jordzone'. Konsekvensen af dette

vil være, at vi nu og i fremtiden gennem fag og skole vil udvikle en antropocæn pædagogik og et nyt dannelsesideal, der vil medtænke besindighed og bæredygtighed på anden vis end i bæredygtigheds-pædagogikken.

Teksten af Jeppe Løssøe tematiserer samme problemstilling som Paulsen - nemlig at hvis undervisning i bæredygtig udvikling (UBU) skal lykkes, kræver det en anderledes tænkemåde end den vi i dag er præget af strukturelt i både samfund og skoler. Løssøe præsenterer først problemerne ved vores adskillelseslogik og mekaniske tænkning. Dernæst præsenterer han to andre måder at tænke verden på, nemlig systemtænkning og dialektik. Systemstemtænkning er fagoverskridende og en øvelse i at tænke i kompleksiteter og netværk fremfor enkle forklaringer, som vores nuværende tænkemåder gør.

Læssøe peger derefter på, at systemtænkning ikke er en tilstrækkelig ændring i tænkemåder, da det stadig tager afsæt i en rationel tænkning. Hans pointe er, at for at der kan ske forandringsprocesser, skal vi også medtænke fx vores kreativitet, følelser, sansninger og hverdagserfaringer for, at vi kan handle anderledes. Han peger på dialektikken som en tænkemåde, der er en mere bred forståelse af vores forskellige reaktioner og erkendelser mellem forskellige aktører. De to tænkemåder, systemtænkning og dialektik, supplerer hinanden og er grundlæggende for, at vi kan arbejde mod en mere bæredygtig fremtid.

Afslutningvis kommer Læssøe med konkrete eksempler på, hvordan undervisningen kan se ud, hvor man fremmer de to nye tænkemåder.

I rækken af tekster, som omhandler bæredygtighedspædagogik og -didaktik, skal du anskaffe dig bogen *'Fodspor i evigheden. Bæredygtighed, pædagogik og dannelse'*. Du skal selv vælge, hvilke to kapitler du vil læse i din forberedelse. Tanken er, at du tager de valgte teksters perspektiver med til det tværfaglige forløb, du skal udvikle på LPG.

I Eva Frydenberg Holms interview med Esben Nedenskov Petersen præsenteres *'Den Videnskabelige Basismodel'*. Modellen er central i forhold til at svare på, hvordan eleverne kan arbejde videnskabssteoretisk i problemorienteret og procesbaseret undervisning i både fag og fagligt samspil, og den giver på den måde et værktøj til at arbejde med de tanker ovenstående tekster introducerer.

Teksten *'Den røde tråd forsvinder mellem de store skriftlige opgaver'* tematiserer de erfaringer lærere og elever har med, hvordan det kan være svært at skabe en sammenhæng mellem de store skriveprojekter, som eleverne løser i gymnasiet. Progressionen sker i både formelle som uformelle fagligt samspil og i den faglige undervisning, hvilket er med til at gøre undervisningen i især den flerfaglige skrivning kompleks. Oveni det sker undervisningen ofte gennem vejledning og med flere forskellige lærere og fag involveret.

De tre forskere, Ellen Krogh, Søren Nygaard Drejer og Anne Bang-Larsen peger fra hvert deres forskningsområde på kompleksiteten i at få skabt en klar sammenhæng for eleverne i denne proces, og Nygaard Drejer peger fx på det potentiale, der ligger i, at man fra skolernes side indførte en specifik *'SRP-didaktik'* og dermed studieforberedende

skrivendidaktik. Her supplerer Anne Bang-Larsen med det dilemma, der opstår, når det er forskellige lærere, som skal vejlede i denne skrivning, fordi de ofte vejleder i fag og indhold, mens den studieforberedende skrivning som kompetence ligger mellem fagene. Bang-Larsen udpeger det potentielle, der kan ligge i klyngevejledning frem for individuel vejledning, idet eleverne også her kan lære af hinanden, men for at det kan ske, må de trænes i at give hinanden respons. Endelig er det vigtigt, at vejlederrollen trænes blandt lærerne, så det bliver eleverne, der tager ejerskab over proces og projekt.

Her betyder lærernes tilbagemeldinger på elevernes skriftlige produkter meget, samtidig med, at det er vigtigt, som Ellen Kroghs forskning viser, at eleverne bringes til at undersøge og reflektere over erfaringerne fra tidligere skriveprojekter, så de udvikler sig i det næste. Samtidig er det vigtigt, at lærerne tager udgangspunkt i elevernes erfaringer i deres vejledning. Teksten lægger op til drøftelse af fx vejledning og literacy med særligt henblik på skrivendidaktik i undervisningen på teoretisk pædagogikum.

2. Projekt- og problemorienteret didaktik

I teksten af Dahl mfl. opstilles en model for, hvordan der kan arbejdes med projektarbejde, og der skelnes mellem proces- og produktfaserne. Teksten tematiserer dernæst gruppearbejdet og lærer- og elevroller i projektarbejdet, og endelig opstilles en typologi i forhold til de vejledningspositioner, læreren kan indtage i projektarbejdet med fokus på metodisk eller faglig vejledning. Uddraget stammer fra en bog skrevet til det biovidenskabelige fakultet på KU.

Med teksten 'Potentialer og bekymringer i arbejdet med projektbaseret undervisning' tilbydes et kritisk perspektiv på problembaseret og projektorienteret undervisning. Artiklens forfatter har gennem et aktionsforskningsprojekt i en folkeskole undersøgt projektarbejdet som arbejdsform set fra lærernes perspektiv og set i forhold til forskellige elever med forskellige typer af problemer. Selvom undersøgelsen stammer fra en folkeskole, giver den mulighed for at få øje på især de bekymringer, man som lærer kan gøre sig i forbindelse med projektarbejde, og som også tematiseres i den følgende tekst. Teksten 'Erfaringer og udfordringer i projektvejledning' af Ulriksen og Holmboe giver et indblik i, hvordan

lærere og elever på htx oplever problemorienteret projektarbejde. Med tekstens empiri og undersøgelse bliver det muligt at kvalificere refleksionen over lærer- og elevroller i problem- og fagoverskridende undervisning, og den giver nogle invitationen til at sammenligne denne arbejds- og undervisningsform med andre, du kender fra din undervisning.

3. Gymnasielærerjobbet som profession og de professionelle læringsfællesskaber

Anne Birgit Klange introducerer til forskellige teams- og lærersamarbejder. Efter en kort historisk redegørelse argumenterer hun for, hvorfor teamorganisering er afgørende for arbejdet med gymnasiets pædagogiske og didaktiske kerneopgaver. Hun refererer til forskellige læreres erfaringer med forskellige typer af team-samarbejde, og hvordan man som organisation kan arbejde frem mod det gode team-samarbejde.

Med henvisning til Lars Qvortrup udpeges fem elementer som afgørende for, at der ikke kun er tale om et team-samarbejde, men at der også bliver tale om et 'professionelt læringsfællesskab': 1) fælles værdier og vision, 2) fælles fokus på og ansvar for elevers læring, 3) reflekterende og undersøgende deltagelse, 4) deprivatisering af praksis, hvor der arbejdes med fx fælles undervisning og 5) fokus på samarbejde gennem læring og kompetenceudvikling i fællesskabet blandt lærerne i temaet. Som metoder til at nå dette nævnes fokuseret supervision og ledelsesfeedback. En anden metode, som også kunne have været nævnt, er aktionslæring, som du kender fra Teoretisk Pædagogikum.